

С (Бур.)
С-17

МЭЛС САМБУЕВ

алтан
оцоной
гэрэл

Аласай холын тэрэ одод тээшэ
Ракетэнүүдэй ниидэжэ ошодог
ушар тааналта.
Хүнүүд, хүнүүд—үндэр одод гээшэт,
Хүрэжэ ошодог һайб ниидэжэ
гансал таанадта.

Расул Гамзатов

ЭХИН ДУУН

Сэлэнгэ мурэнэй
үндэр эрье дээгүүр
Сэлмэг үдэшэлэн
гансааран удаан зайгааб.
Хотогор Шанаагай
үргэн тала хээгүүр
Хон-жэн, аалин
байдал оршон байгаал.
Ото намда
дээрэһээ эмнижэ гэрэлтээ
Одод мүнөө
огто харюугүй, сүлөөтэй
Тоогүй, хизааргүй
түмэн асуудал мэтээр
Толгой дээрэмни
одоо байбал үлгөөтэй.
Үндэр поэзиин
нангин Улаан тугай
Үргэгдэхэ болзор
алаг зүрхэндөө хадуун,
Эгээлэй юрын
хонишон эхэнэр тухай
Эхилхэб яажа
үнэншэ аялга дуу?
Хэнһээш, юугээрш
илгаагүй хүндэл хүндэ

Хэнэйш мэдээгүй
юртэмсэ дэлхэе нээжэ,
Сэхыень хэлэхэдэ,
эгээл хамагай түрүүндэ
Сэдьхэлынь яажа
үнэншэмөөр харуулха гээшэб?
Халуунда, хүйтэндэ
үнидэ дадаһан эхэнэрэй
Хажууда мүнөө
адли зэргэлжэ бодоод,
Түүхэ, үе саг
тухай зоригтой эрэлхэгээр
Түүрээн хэлэхэ
эрхэтэй юм гүб одоо?
Үнгэрһэн, мүнөө,
гэрэлтэ ерээдүй гурбанай
Үлхэрһэн, бусайдаһан
зүйдэл оложо тэгшэлээд,
Эрмэлзэл хүсэл,
тэмсэл, баяр, гунигай
Эрьюулгэтэ сөөрэм
тухай яажа бэшэлэйб?
Эгээлэй юрын аад,
ёһотойл агуухэ
Эхэнэрэй тэрэл
зандаа байһан хэбээрээ
Дуундам орожо
түбхинэхынь тула сэхэ,
Дуушан битнай,
яаха болонобиб, нээрээ?!
Таажа үргэхэ
хүндэ зорилгоёо, бодолоо
Даажа ядаһандаа гү,
һүрдэжэ гэнтэ гуйбан,
Газар дэлхэйдэ —
баһа сэдьхэл дотороо —

Ганса нэгэ
юумэ мүнөө гуйнаб:
«Түмэн үгэһөө
нарилан шэлэжэ олоһон
Түрэлхи ганса
минии гэгээн үгэ,
Үнгэрһэн сагай
таһаршагүй хубита болоһон
Үсэгэлдэртэ заал һаа
мүнөөдэрэй амисхаал үгэ!»
Анхаралым эзэмдэһэн
геройнгоо онсо тусгаар,
Ажа наһан, заяан
тухай хамаг бодолнуудаа
Дүнлэжэ, бүридхэжэ
хэлэхын өөрын туһаар,
Дүтэ таниха
хүнүүдэйн ашаар оролдоһуу даа.

ГОНЧИК РОМАНОВ

Үнэншэ шүлэгэйш
мүрнүүд соо, поэт, амидаржа,
Үнгэрһэндэ саг зуура
шинии харгышан болоһуу.
Энхэ мүнөөдэрэйш
һаруулда адли дадажа,
Мүнхэ нойрһоо
мултаран, һэргэжэ бодоһуу.
Үнидэ һүүдэр
балайда ороһон намда
Үгэ үгэһэндэш
баяр баясхалан хүргэнэб.
Омгорхолоо дуулгажа,
одоо шамтай хамта
Олондо хандаха

ехэ золдо хүртэбэб.
Танигдахаар бэшээр
хүгжэн ургажа халбараа
Талархама ниислэл
Үдээ хаража баясабаб.
Эндэ нэгэтэ
март харын хабараар
Энхэргэ шамаяа
түрүүнхээ золгоо нэм, басагам.
...Шэнэ байдалай
түлөө тэмсэлдэ
Шэн габьяагаа
хүдэлмэришэ арадайм олоһон
Мянга юһэн
зуунай мартагдашагүй эршэтэ
Шанга шэрүүн
гушан табадахи он нэн.
Модон ханата
түб ниислэл хотодоо
Ходол яаража би
унаагаар ерэдэг байгааб.
Хүдөөдэ шухала
хэрэгтэй эд бараа одоо
Хүсэлжэ олохош,
оролдожо ябахын найгаар.
Аян замһаа
буужа хоноһон Туламжаһаа
Ашаа тээхэ
унаагаа хүлеэжэ ядаад,
Хүлгөөтэй, шууяатай
нэгэ уйтан гудамжаар
Сүлөөтэй юмэн,
мийн даа, алхалан ябааб.
Шанха урдамни
хүүгэд хүхижэ нэгшэнги,
Шаг шууяа татан,

обоорон наадажа байбал.
Абаһаар сасуулнаб:
жаахан үбгэд шэнги,
Аабагар ядаруу,
туранхайнууд... Хараад, айбаб.
Забдагуй түргэн
сохилһон зүрхэнэй оёорһоо
Залд гэжэ,
досоомни гэнтэ енгэрбэл.
Бамбагар ноһон
малгайтай намай обёорһоор,
Барандаа зугадаба,
хашхаралдаһаар: «Цыган ерэбэл!»
«Ерэбэл цыган!» —
гансата иигэжэ түргөөр
Ербэдэн таража,
хүүгэд ехээр тухашараал.
Ягаад, юундэ,
һүрдэмэ юунэй түлөө
Ямар тиимэ
һүрөөтэй аюул ушарааб?!
Харсагаһаа айһан
тахяагай дальбараанууд мэтээр
Халба һүрэжэ,
зүг бүхэн руу харайлдаад,
Гурбатайхан хэбэртэй,
шарахан басаган мэгдээд,
Гурбан алхамшые
хэжэ үрдингүй, арайл даа...
һүрэдһөө тээгдэһэн
барһанай айһандаа галзуурһан
Нюдэниинь мэнэ
тэһэрхээ байһандал бэлтыгээд,
Тоотой богони
нэгэл агшам зуура
Толгойнь һинсайжа,

бэень һуладан хэлтыгээл.
Зольбо шонье
ушаржа бахардан сошоһондол,
Зогсоһон газартаа
унабал, мэдээгүй, харанхалаад.
Гасаланта ушарай
хамаг шалтаг болошоһондоо,
Гар дээрээ абажа,
«тэрьелэгшэдэй» хойноһоо алхалааб.
(Үбэр-Зөөхэй
нютагай алаабхиин наймаашан
Үхибүүдтэ юунһээш
үлүүгээр дуратайл даа, мэдыт.
Өөгшөөн эрхэлүүлжэ,
эльбэхэ, энхэрхэ байгаашье...
Өөрын теэд
үри хүүгэдгүйнь хэдыб?!.)
Ута налшагар
бараагта дүтэлэн ерэжэ,
Удаарба гээшэ гүб,
юундэшьеб харасам тороол.
«Үншэн хүүгэдэй
байшан гэр» гэжэ
Үүдэн дээрэнь
бэшээтэй байбал томоор.
Солоохой ороһон
мүнөөхи жаахан басагамни
Сошоһон ёһоороол
урдаһаам гэлын шэртээл.
Үбсүүндэ
гартаа тэбэрижэ асарһамни,
Үхибүүдтэ мүнөө
ехэтэ найшаагдаба хэбэртэй.
Марганги, үшөөл
һанаагаа амараагүй зандаа
Малгайгаа абаһан

намда аалиханаар дүтэлөөл.
Юушье эрижэ,
юушье гуйжа хандаад,
Юрьен шууялдаһаар,
хайшаашьеб, намай хүтэлөөл.
Хүмүүжүүлэгшэнь хаш,
залуухан басагые золгоод,
Хүрэхөөр лэ яаража
асуубаб, сагаа гамнааб:
«Юун цыганаа
хаанаһаа бии болгоод,
Юун дээрэхэ
хүүгэд тэрьелээб намһаа?»
«Үхибүүдые огтолон
айлгажа болохогүй гэжэ
Үнэхөөр, һаныш,
хэды хэлэдэгбиб шамда!» —
Наһатай эхэнэр
залуу нүхэртөө гэмэржэ,
Намһаа һүүлээрнь
хүлисэл гуйба шамдан.
«Ашалан холо
ошоболтнай, цыган табортаа
Абаашахал таанарые,
хулгайлха мэхее гаргаад...» —
Хүүгэды иимэ
заналтаар айлгажа, таанагта,
Хүмүүжүүлнэ ха юм
заримамнай өөрын «аргаар».
Барагаар тиихэдэ
хаба соогоол политхэшээл
Багашуулай дунда
зүрхэ алдангүй үнгэргөөб.
Сэхэ һанаһанаа
бултыень хэлэжэ, хэшээн,
Сэдьхэлдэм бөөгнэрһэн

Г А Р Ш А Г

Эхин дуун	3
Гончик Романов	5
Валентина Романова	14
Гармажап Ачитуева	20
Валентина Романова	24
Будажап Николаев	29
Валентина Романова	36
Александр Гусев	47
Валентина Романова	52
Түгэсхэлэй дуун	59